

kmdr dr hab. Bartłomiej PAŃCZEK

Gdynia, 01.02.2023 r.

Wydział Dowodzenia i Operacji Morskich

Akademia Marynarki Wojennej

RECENZJA

ROZPRAWY DOKTORSKIEJ

Pana gen. bryg. pil. Saeed Abdulrahman Alshehri

*pt. Proposed strategy for using soft powers for the Kingdom of Saudi Arabia
to confront the growing Iranian regional threat,*

opracowanej pod opieką naukową kpt. dr. hab. Marcina Górnikiewicza, prof. WAT

1. PODSTAWA SPORZĄDZENIA RECENZJI

Recenzję sporządzono w oparciu o wymagania Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Tym samym w recenzji zweryfikowano, czy rozprawa spełnia wymogi określone w Art. 187. ust. 1. i ust. 2. Ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, tj.:

- prezentuje ogólną wiedzę teoretyczną kandydata w dyscyplinie nauki o bezpieczeństwie;
- potwierdza umiejętność samodzielnego prowadzenia przez kandydata pracy naukowej;
- stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, oryginalne rozwiązanie w zakresie zastosowania wyników własnych badań naukowych w sferze gospodarczej lub społecznej.

2. UWAGI OGÓLNE

Recenzowana rozprawa, pod tytułem *Proposed strategy for using soft powers for the Kingdom of Saudi Arabia to confront the growing Iranian regional threat*, została zredagowana w postaci wstępu, dwóch rozdziałów wprowadzających (tj. rozdziału prezentującego przyjęte przez doktoranta definicje pojęć stosowanych w dysertacji, oraz rozdziału metodologicznego – zawierającego koncepcję prowadzonych badań), trzech rozdziałów merytorycznych – stanowiących pisemne sprawozdanie z przeprowadzonych badań, oraz zaprezentowanych w formie krótkich rozdziałów, wniosków i rekomendacji w zakresie praktycznego wykorzystania uzyskanych przez doktoranta wyników badań. Powyższą część dysertacji zebrano na 276 stronach. Integralną część rozprawy stanowią załączniki, tabele i mapy, uzupełniające zasadniczą jej treść. W bibliografii przywołano imponującą liczbę 168 tekstów źródłowych

w postaci książek, artykułów i rozpraw naukowych, artykułów w czasopismach i periodykach, raportów i zapisów wykładów akademickich, jak też artykułów prasowych. Warto podkreślić, że wskazana liczba dotyczy tekstów źródłowych w języku arabskim, do których dostęp dla przedstawicieli zachodniego świata nauki jest z przyczyn oczywistych dalece utrudniony. Prócz wyżej wskazanych, doktorant w bibliografii przywołał 104 pozycje anglojęzyczne, zarówno w postaci artykułów naukowych, jak i źródeł internetowych. Szczegółowa analiza przywołanych pozycji bibliograficznych wskazuje bezpośredni ich związek z tematem rozprawy, a ich liczba potwierdza docieklivość doktoranta w poszukiwaniu wyników dotychczas prowadzonych badań w przedmiocie, którego naukowej eksploracji się podjął. Warto przy tym zauważyć odwołanie się doktoranta do dysertacji doktorskich, których tematyka była zbliżona do podjętej przez niego samego (np. str. 29 – 31, na których doktorant przywołuje zasadnicze wnioski innych badaczy, uzyskane w toku ich badań).

Rozprawa przygotowana została w języku angielskim. Niestety, nad wyraz często widoczny jest fakt, że język ten nie jest językiem ojczystym doktoranta, gdyż w treści pracy (zwłaszcza w rozdziałach czwartym i piątym, według przyjętej przez autora numeracji) znalazły się liczne błędy tłumaczenia, których efektem jest całkowicie niezrozumiały przekaz. Rodzi się uzasadnione podejrzenie, że autor korzystał z narzędzi tłumaczenia maszynowego, przy braku weryfikacji przetłumaczonego tekstu przez człowieka. Przywołać można wiele przykładów takich błędów, jako skrajne podając: treść wyliczenia pod literą C, na str. 190, treść wyliczenia pod literą C, na str. 214, treść wyliczenia pod literą E, na str. 218, czy treść wyliczenia pod literami a, b, c, na str. 223.

Pomijając kwestie poprawności gramatyki i stylistyki języka angielskiego, w zakresie narracji pojawia się podejście autora, które zdecydowanie negatywnie wpływa na odbiór treści rozprawy. Nazwać je można służbowym podejściem instrukcyjnym – chodzi o nadużywanie wyliczeń jako formy prezentacji myśli. Szczególnie dotyczy to tych przypadków, w których poszczególne punkty wyliczenia nie są opatrywane przez doktoranta żadnym komentarzem, a prezentowane są wyłącznie jako suche, przyjmowane wręcz *a priori*, stwierdzenia.

Składając wybrane akapity pracy na karb niedoskonałości tłumaczenia maszynowego, język pracy w pozostałej jej części w zdecydowanej większości jest dojrzały i komunikatywny, co potwierdza umiejętność formułowania przez doktoranta myśli i opisywania przebiegu procesu badawczego.

Strona redakcyjna pracy, z mało znaczącymi wyjątkami, została przygotowana z należytą starannością, potwierdzając opanowanie przez doktoranta warsztatu technicznej redakcji testów naukowych.

3. ZASADNOSĆ PODJĘCIA BADAŃ I OCENA MERYTORYCZNA TREŚCI ROZPRAWY

Współcześnie bezpieczeństwo narodowe jest związane z ochroną podstawowych wartości, takich jak przetrwanie narodu i państwa, zachowanie jego integralności terytorialnej, niezależności politycznej i suwerenności. Bliski Wschód stanowi w tym względzie jeden z najbardziej niestabilnych regionów z punktu widzenia możliwych zagrożeń bezpieczeństwa narodowego leżących w nim państw. Region ten odgrywa szczególnie ważną rolę w polityce państw Zachodu, ze względu na lokalizację kluczowych dla gospodarek świata zasobów surowców energetycznych.

Współcześnie podstawową zasadą kształtowania systemu bezpieczeństwa regionalnego, w tym w regionie Bliskiego Wschodu, jest zasada mówiąca, że bezpieczeństwo pojedynczego aktora jest nierozdzielnie związane ze stabilnością całego systemu międzynarodowego. Wynika to z faktu, że zmieniające się uwarunkowania cywilizacyjne i geopolityczne powodują, że bezpieczeństwo pojedynczego państwa staje się coraz bardziej zależne od współpracy z innymi państwami. Należy zauważyć przy tym, że kwestia narodowych egoizmów wywołuje poważne różnice w postrzeganiu kwestii bezpieczeństwa regionalnego, co komplikuje wprowadzenie w życie rozwiązań dążących do stabilizacji systemu. Odrzucanie możliwości współpracy przez liderów państw bliskowschodnich, podsycane interesami aktorów zewnętrznych, jest dyktowane doraźnym pojmowaniem przestrzeni bezpieczeństwa lub chęcią dominacji w regionie. Kwestia ta ma szczególne znaczenie na Bliskim Wschodzie, gdzie występuje mozaika różnych, często sprzecznych ze sobą interesów. Zarys relacji między głównymi aktorami na Bliskim Wschodzie wskazuje na rozbieżności interesów geopolitycznych państw, co utrudnia integrację w dziedzinie bezpieczeństwa.

Arabia Saudyjska, jako państwo o stabilnej i scentralizowanej władzy, realizuje politykę opartą na doraźnych sojuszach w regionie, ale także na rozszerzaniu swoich wpływów, co prowadzi do konfliktu z szyickim Iranem, który nie tylko umacnia swoje wpływy w Iraku, ale opiera się na ekspansji i dominacji ekstremistów, co jest sprzeczne z saudyjską wizją rozszerzania wpływów, opartą na pokojowej współpracy i szacunku dla innych państw. Rywalizacja pomiędzy Arabią Saudyjską a Iranem to jeden z głównych czynników kształtujących obraz dzisiejszego Bliskiego Wschodu. Ma ona wymiar zarówno religijny (odnoszący się do starej jak sam islam rywalizacji jego dwóch najważniejszych odłamów, sunnizmu oraz szyizmu), gospodarczy (oba kraje są jednymi z głównych eksporterów ropy naftowej), jak i polityczny, gdzie zarówno Rijad, jak i Teheran uznaje się za mocarstwa regionalne, które starają się rozszerzać swoje wpływy, co naturalnie prowadzi do konfrontacji.

Określenie istoty bezpieczeństwa narodowego państw Bliskiego Wschodu, w tym w szczególności Arabii Saudyjskiej, zależy zatem od sposobu interpretacji zjawisk lub punktu widzenia, co wynika z szeregu zarówno wewnętrznych, jak i zewnętrznych uwarunkowań kształtujących stosunki międzynarodowe w tym regionie.

Saudowie postrzegają obecne władze w Iranie, jako zagrożenie dla stabilności swej monarchii i swobody decydowania, co rodzi potrzebę stawienia czoła rosnącemu zagrożeniu bezpieczeństwa ze strony Iranu. Podjęcie się przez doktoranta zadania naukowej analizy możliwości przeciwdziałania takiemu zagrożeniu z wykorzystaniem narzędzi tzw. miękkiej siły (*ang. soft power*), wpisuje się zatem w potrzebę racjonalnego kreowania pożądanego poziomu bezpieczeństwa w regionie. Biorąc pod uwagę niewielką liczbę opracowań dostępnych w tej materii w języku angielskim, a co za tym idzie, brak w literaturze jednoznacznej odpowiedzi na nurtujące doktoranta problemy, uznać należy, że doktorant w wystarczającym stopniu wykazał zasadność podjęcia badań naukowych.

Zasadniczy wysiłek badawczy doktoranta skierowany został na rozwiązanie problemu głównego, wyrażonego pytaniem: *Jak można wykorzystać narzędzia tzw. miękkiej siły (ang. soft power) Arabii Saudyjskiej do stawienia czoła rosnącemu zagrożeniu regionalnemu ze strony Iranu?*

Terminu tzw. miękkiej siły po raz pierwszy użył w swojej książce harwardzki politolog, Joseph Nye, definiując ją jako zdolność państwa do projekcji swoich wpływów dzięki atrakcyjności własnej kultury, polityki, czy ideałów. Na potrzeby prowadzonych badań, doktorant zdefiniował miękką siłę jako zdolność państwa do wpływania na postrzeganie, preferencje i zachowania innych państw, polegającą na wykorzystaniu posiadanych zasobów niematerialnych, związanych z mechanizmami perswazji i zachęty. Doktorant oddał tym samym, ugruntowaną w dyscyplinie nauki o bezpieczeństwie, istotę pojęcia miękkiej siły, wykazując się zrozumieniem wagi problemu wykorzystania mechanizmów oddziaływania na inne państwa, mieszczących się w granicach narzędzi soft power.

Podejmując się zbadania problematyki miękkiej siły, doktorant zderzył się z oczywistymi trudnościami, z których najpoważniejszą była trudność jej pomiaru – w przeciwieństwie do pomiaru tradycyjnej siły fizycznej, mierzonej za pomocą wskaźników ilościowych. Zmusiło to autora do podejścia jakościowego, opartego o obserwację zjawisk zachodzących w sferze stosunków międzynarodowych, ich interpretację i opis. Z tego zadania doktorant wywiązał się bez zastrzeżeń, przede wszystkim czerpiąc bezpośrednią korzyść z osobistej znajomości kultury, wartości i ideałów świata arabskiego. Warto przy tym podkreślić zdolność doktoranta do autorefleksji, wyrażonej stwierdzeniem, że w kontekście kształtowania poziomu bezpieczeństwa narodowego użycie przez państwo narzędzi soft power nie oznacza w żaden sposób zaniechania stosowania tzw. hard power, w zależności od sytuacji i kontekstu.

Poszukując rozwiązania problemu głównego, doktorant przeprowadził analizę SWOT, ukierunkowaną na identyfikację silnych i słabych stron saudyjskiego systemu soft power w obliczu irańskich wyzwań. Analizy dokonał w kontekście możliwości oddziaływania Arabii Saudyjskiej wybranymi narzędziami soft power w sferze wewnętrznej oraz na arenie międzynarodowej. Do narzędzi tych zaliczył: szerzenie języka i kultury arabskiej, promowanie współpracy edukacyjnej, naukowej i technicznej, rozwój stosunków handlowych, dyplomację publiczną, oraz międzynarodową pomoc rozwojową.

Wyniki przeprowadzonych analiz, zaprezentowane w poszczególnych rozdziałach dysertacji, jak i poziom merytoryczny pracy nie budzą zastrzeżeń, potwierdzając ogólną wiedzę teoretyczną kandydata w dyscyplinie nauki o bezpieczeństwie, oraz w dyscyplinach pokrewnych, tj. nauki o polityce i administracji, czy nauki o kulturze i religii.

4. OCENA KONSTRUKCJI PRACY

W recenzowanej rozprawie zamysł metodologiczny przeprowadzonych badań scharakteryzowano w rozdziale drugim. Zamysł ten zostanie poddany recenzji w dalszej części niniejszej recenzji.

Pierwszy z rozdziałów merytorycznych rozprawy, *Rosnąca rola Iranu w regionie arabskim*, stanowi sprawozdanie z badań literaturowych, przeprowadzonych przez doktoranta w celu identyfikacji interesów narodowych i celów strategicznych Iranu, w szczególności tych, związanych z regionem arabskim, oraz mechanizmów ich realizacji. Autor poddał analizie kierunki polityki zagranicznej Iranu na Bliskim Wschodzie, zwracając szczególną uwagę na potencjalne konsekwencje rosnącej roli Iranu w regionie, oraz skutki irańskiego programu nuklearnego dla bezpieczeństwa narodowego państw arabskich. Zakres wykorzystanych w procesie analizy źródeł nie budzi wątpliwości, ani co do ich kompletności, ani co do ich bezpośredniego związku z analizowanym obszarem. Synteza wyników przeprowadzonych analiz pozwoliła autorowi wskazać irańskie interesy narodowe, które zgodnie z irańską koncepcją bezpieczeństwa narodowego koncentrują się na: ochronie i obronie irańskiego reżimu, wzmocnieniu regionalnej pozycji Iranu i włączeniu go w zarządzanie sferą bezpieczeństwa regionu, osiągnięciu dobrobytu gospodarczego i zapewnieniu możliwości wszechstronnego rozwoju, oraz posiadaniu zdolności do obrony terytorium Iranu i zabezpieczania jego interesów. Swoistą kwintesencję wniosków z przeprowadzonych przez autora badań teoretycznych, w kontekście stosunków irańsko – saudyjskich, stanowi katalog zagrożeń generowanych przez Iran wobec państw regionu. Wśród nich za najważniejsze autor uznał: trwałe zagrożenie będące efektem radykalnego sporu między Arabami i Persami, realne zagrożenie istniejące w związku z możliwością rażenia irańskimi pociskami raketowymi obiektów infrastruktury krytycznej w regionie Zatoki Perskiej, możliwość ingerencji Iranu w sprawy wewnętrzne krajów arabskich z pozycji siły, możliwość gwałtownej ekspansji regionalnej Iranu w krajach arabskich takich jak Syria, Irak, Jemen i Liban, promowanie terroryzmu dla podsycania wewnętrznych napięć i destabilizacji reżimów w państwach Zatoki Perskiej, wzmacnianie ducha walk na tle religijnym i rasistowskim w społeczeństwach Zatoki Perskiej, oraz wpływanie na istniejącą równowagę sił i dążenie do wyścigu zbrojeń. Podkreślić należy, że proces myślowy wnioskowania został przez autora właściwie uargumentowany.

W drugim rozdziale merytorycznym, *Zmiany międzynarodowe i regionalne oraz ich wpływ na bezpieczeństwo narodowe Arabii Saudyjskiej*, doktorant zaprezentował wyniki swoich analiz, przeprowadzonych w celu identyfikacji współczesnych wyzwań i zagrożeń bezpieczeństwa Arabii Saudyjskiej. Za podstawę analiz autor przyjął dostrzeżone przez siebie oddziaływania zachodzące między szerokim zbiorem zmiennych niezależnych, a zmienną zależną, którą jest poziom bezpieczeństwa narodowego Arabii Saudyjskiej. We wspomnianym zbiorze zmiennych niezależnych autor umieścił m.in. te o oddziaływaniu międzynarodowym, tj. np.: założenia amerykańskiej strategii w regionie Zatoki Perskiej, zjawisko międzynarodowego terroryzmu, efekty kryzysu światowego systemu kapitalistycznego i wejście światowej gospodarki w fazę stagnacji i depresji. Do zmiennych niezależnych autor zaliczył także te o charakterze regionalnym, tj.: kwestię arabsko-izraelską, konflikt amerykańsko-irański, reperkusje rewolucji arabskich – tzw. Arabskiej Wiosny, sytuację bezpieczeństwa w Iraku, kryzys syryjski, sytuację polityczną w Libanie, efekty operacji pk. Decisive Storm i Restoring Hope w Jemenie, a także kryzys arabsko-katarski. Synteza wniosków z przeprowadzonych analiz pozwoliła doktorantowi wskazać te obszary działań podejmowanych przez Arabię Saudyjską, które prowadzić mają do osiągnięcia przez nią celów strategicznych w postaci: ochrony bytu i przetrwania narodu, zachowania suwerenności, zagwarantowania możliwości wszechstronnego rozwoju oraz budowania dobrobytu wśród obywateli, przy zachowaniu niezależności w dysponowaniu posiadanymi zasobami ludzkimi i ekonomicznymi.

Ostatni z rozdziałów merytorycznych, *Zalecana strategia wykorzystania narzędzi tzw. miękkiej siły (ang. soft power) Królestwa Arabii Saudyjskiej do zapewnienia bezpieczeństwa narodowego*, doktorant poświęcił prezentacji autorskiej koncepcji wykorzystania narzędzi tzw. miękkiej siły na rzecz zapewnienia bezpieczeństwa politycznego, ekonomicznego, i militarnego Arabii Saudyjskiej. Doktorant scharakteryzował wspomniane narzędzia, krytycznie oceniając ich znaczenie w zapewnieniu bezpieczeństwa narodowego. Twórczym efektem jego badań jest propozycja strategii wykorzystania narzędzi tzw. miękkiej siły nie tylko w sferach politycznej, ekonomicznej, i militarnej, ale także społecznej i kulturowej, co odzwierciedla sfery planowanego przez autora oddziaływania tymi narzędziami na poziom bezpieczeństwa narodowego. Podstawą proponowanej przez autora koncepcji stał się wniosek, wysnuty przez autora na bazie wyników analiz przedstawionych we wcześniejszych rozdziałach, że Arabia Saudyjska stoi współcześnie w obliczu wyzwań i zagrożeń, które znacząco utrudniają postęp i rozwój niemal we wszystkich dziedzinach funkcjonowania państwa, zwłaszcza w sferze politycznej i bezpieczeństwa, co podkreślają zmiany zachodzące w jego otoczeniu na poziomie lokalnym, regionalnym i międzynarodowym. Do najważniejszych wyzwań dla bezpieczeństwa Arabii Saudyjskiej autor zaliczył: proliferację broni masowego rażenia, irańskie dążenia do osiągnięcia zdolności militarnego wykorzystania energii jądrowej, obecność izraelskiego arsenału nuklearnego na Bliskim Wschodzie, następstwa konfliktu arabsko-izraelskiego, przemiany w krajach tzw. Arabskiej Wiosny, prowadzące do osiągnięcia

statusu państw upadłych, możliwość interwencji reżimu mułłów w Iranie w wewnętrzne sprawy państw regionu, czy w końcu terroryzm i ruchy terrorystyczne, takie jak Hezbollah, Brygada Fatymidów, czy specjalne jednostki Ghods w strukturze Korpusu Strażników Rewolucji Islamskiej. Proponowana przez autora strategia została nakreślona w odniesieniu do czasowego horyzontu jej wdrożenia, obejmującego perspektywy: krótkoterminową (pięciu lat) – ukierunkowaną na gromadzenie sił i środków, formułowanie strategii sektorowych i budowanie zaufania, średnioterminową (do dziesięciu lat) – ukierunkowaną na pełną realizację obszarową założeń strategii, oraz długoterminową (do piętnastu lat) – opartą na stabilizacji strategii i uruchomieniu jej mechanizmów. Treść rozdziału zamykają rekomendacje działań dla władz Arabii Saudyjskiej, których podjęcie pozwoli wdrożyć prezentowaną strategię w życie.

Dokonując oceny konstrukcji rozprawy stwierdzam, że w treściach poszczególnych jej rozdziałów znalazło się odniesienie do głównego problemu badawczego i problemów szczegółowych rozwiązywanych w toku badań, ale konstrukcję pracy trudno jest bezpośrednio odnieść do jej założeń metodologicznych, w szczególności do problemów szczegółowych. Tym samym wyjaśnienia przez doktoranta wymaga związek konstrukcji pracy z tymi założeniami, w szczególności wskazanie związków między problemami badawczymi, a poszczególnymi częściami rozprawy, które stanowią pisemne sprawozdanie ze zrealizowanego procesu badawczego.

5. OCENA METODOLOGICZNA PRACY

Doktorant zaprezentował zamysł metodologiczny badań w rozdziale drugim, trafnie uzasadniając konieczność ich podjęcia. Przyjmując za zasadnicze kryterium oceny prawidłowości realizacji przez doktoranta całego procesu badawczego, a tym samym jego umiejętności samodzielnego prowadzenia badań naukowych, poprawność realizacji poszczególnych etapów tego procesu uznaję, że doktorant jasno i jednoznacznie wskazał sferę swoich zainteresowań naukowych, odzwierciedlając ją w tytule rozprawy. Także w kolejnym etapie realizacji procesu badawczego, doktorant poprawnie sformułował główny problem badawczy, który wyraził pytaniem dopełnienia: *Jak można wykorzystać narzędzia tzw. miękkiej siły (ang. soft power) Arabii Saudyjskiej do stawienia czoła rosnącemu zagrożeniu regionalnemu ze strony Iranu?*

W mojej ocenie, powyższe pytanie problemowe zostało sformułowane zasadnie i rozstrzygalnie, wskazując sedno problemu, który został przez doktoranta zdekomponowany na sześć problemów szczegółowych, z których wszystkie, podobnie jak problem główny, przyjęły charakter pytań dopełnienia:

1. *Jakie są źródła wyzwań, jakie Iran stawia przed Arabią Saudyjską?*
2. *Jakie są przyczyny kierowania przez Iran swoich działań przeciwko Arabii Saudyjskiej?*

3. *Jakie wyzwania stawia Iran przed Arabią Saudyjską?*
4. *Jakie narzędzia tzw. miękkiej siły (ang. soft power) są dostępne dla Arabii Saudyjskiej?*
5. *W jaki sposób Arabia Saudyjska może skutecznie wykorzystać narzędzia tzw. miękkiej siły do zbalansowania roli Iranu w regionie?*
6. *Jaka powinna być sugerowana strategia wykorzystania saudyjskich narzędzi tzw. miękkiej siły, i skierowania ich przeciwko rosnącej roli Iranu w regionie?*

Powyższe problemy pozwoliły doktorantowi rozbić problem główny na zagadnienia szczegółowe, na które poszukiwał odpowiedzi, a tym samym pomogły wypełnić lukę w wiedzy, wskazaną w treści głównego problemu badawczego. Wątpliwość budzi tutaj jedynie treść problemu szczegółowego nr 5., który jest powtórzeniem wprost treści głównego problemu badawczego, co uznaję za błąd jego dekompozycji.

Warto zauważyć, że zidentyfikowane przez autora pytania szczegółowe przyjęły postać pytań deskryptywno-faktograficznych (tj. pytających o to, „jak jest?”), diagnostyczno-eksplanacyjnych („jakie coś wywoła skutki?”), oraz prakseologicznych („jakie działania należy podjąć?”). Co więcej, problemy szczegółowe pozwoliły osiągnąć doktorantowi szeroki wachlarz celów poznania naukowego, w postaci: stwierdzenia faktów, zjawisk, stanów rzeczy i ich właściwości (pytania opisowe od 1. do 4.), poznania zależności i powiązań między procesami, zjawiskami lub podmiotami (pytanie przyczynowo-skutkowe nr 5.), oraz wskazania rozwiązań organizacyjnych lub koncepcji działania w praktyce (pytanie utylitarne nr 6.).

Kolejnym krokiem badacza na drodze do rozwiązania problemów szczegółowych i problemu głównego winno być opracowanie treści hipotez, stanowiących przypuszczalną odpowiedź na pytania problemowe. Niestety, doktorant nie zrealizował tego kroku, gdyż w treści rozprawy nie przedstawił ani hipotezy głównej, ani hipotez szczegółowych. Nie można zatem ocenić zgodności i korelacji hipotez z problemami, gdyż hipotezy nie zostały w rozprawie przedstawione. Tym samym, doktorant przechodząc do kolejnego etapu badań naukowych, tj. doboru metod, technik i narzędzi badawczych, nie kierował się potrzebą weryfikacji hipotez, a raczej pierwotną potrzebą rozwiązania problemów, przy pominięciu etapu przewidywania ich rozwiązań.

Sam dobór metod i technik badawczych wykorzystanych przez autora do rozwiązania zidentyfikowanych problemów nie budzi zastrzeżeń, a zastosowane podejścia, które autor scharakteryzował w podrozdziale 2.6., tj. podejście opisowe, analityczne i dedukcyjne, pozwalają stwierdzić, że autor posiada umiejętność posługiwania się zarówno teoretycznymi, jak i empirycznymi metodami poznania naukowego. Do zastosowanych przez doktoranta metod teoretycznych zaliczyć można chociażby metodę analizy i krytyki piśmiennictwa, czy metodę badania dokumentów, nie pomijając klasycznych wręcz: analizy, syntezy, dedukcji, czy wnioskowania. Doktorant wskazał także na zastosowanie metod

empirycznych (w tym np. metody wywiadu), choć trudno bezpośrednio w treści rozprawy dostrzec odniesienia do wyników badań uzyskanych przy ich wykorzystaniu.

W mojej ocenie doktorantowi udało się w pełni rozwiązać problemy szczegółowe oraz problem główny, co stanowi istotę rozprawy doktorskiej, tj. dostrzeżenie, wskazanie, a następnie oryginalne rozwiązanie problemu badawczego.

6. KONKLUZJA

Doktorant wywiązał się z postawionych sobie zadań i osiągnął cele dysertacji, tj.: zidentyfikował źródła wyzwań, jakie Iran stawia przed Arabią Saudyjską, wskazując przyczyny kierowania przez Iran swoich działań przeciwko Arabii Saudyjskiej, scharakteryzował narzędzia tzw. miękkiej siły (ang. soft power), które uznał za dostępne dla Arabii Saudyjskiej, oraz zaproponował strategię ich wykorzystania i skierowania przeciwko rosnącej roli Iranu w regionie.

Recenzowana rozprawa doktorska Pana gen. bryg. pil. Saeed Abdulrahman Alshehri stanowi, w mojej ocenie, indywidualny dorobek autora, mieszczący się w dyscyplinie nauki o bezpieczeństwie. Jednocześnie należy wskazać, że rozprawa wnosi nowe elementy do rozwoju teorii i praktyki wykorzystania narzędzi soft power w sferach politycznej, ekonomicznej, militarnej, społecznej, i kulturowej, tym samym oddziaływania z ich wykorzystaniem na poziom bezpieczeństwa narodowego.

Zawarte w rozprawie wyniki badań świadczą o opanowaniu przez doktoranta, w stopniu dobrym, warsztatu prowadzenia badań naukowych oraz wskazują na posiadanie ugruntowanej wiedzy o badanym przedmiocie. Rozprawa spełnia tym samym warunki określone w Ustawie z dnia 20 lipca 2018 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce.

Rekomenduję tym samym Radzie Dyscypliny Naukowej Nauki o Bezpieczeństwie Wojskowej Akademii Technicznej przyjęcie dysertacji Pana gen. bryg. pil. Saeed Abdulrahman Alshehri do dalszego procedowania i wnoszę o dopuszczenie jej do publicznej obrony.

